

SUPERNOVA PESNIČKOG DISKURSA

(Maja Solar: *Makulalalalatura*, Studentski kulturni centar, Kragujevac, 2008)

Eksplozivna zbirka pesama *Makulalalalatura*, prva knjiga novosadske pesnikinje Maje Solar, široko je polje užitka za čitaoce/čitateljke. Implodirajući okvire i norme tradicionalističke struje u poeziji, prvenac Maje Solar demistifikuje i transformiše kodove kulture i jezika. Autorka je poetski samosvesna, politički angažovana, jezički razigrana i vlada teorijama koje objašnjavaju/kreiraju savremenu književnost, te je za kretanje kroz ovu poetsku eksploziju neophodan adekvatan teorijski arsenal, posebno onaj koji se odnosi na znanje i praksu razgradnje diskursa.

Već u naslovu zbirke autorka se pozicionira u odnosu na dominante u kulturi, politički se postavlja na marginu, među otpatke koji dovode u pitanje sâmo pravo dominacije bilo kog diskursa. Razotkrivajući, sa margine na kojoj pravila popuštaju i nedoslednosti svake ideološke konstrukcije postaju očigledne, mitologiju tradicionalističke patrijarhalne poezije, Maja Solar se usredsređuje na ključna pitanja savremenog feminizma i dekonstrukcije, ali i na psihoanalitičke i filozofske teme, što ćemo pratiti po sledećim osama: konstrukcija roda i ženske uloge, telo kao tekst, telesnost teksta i prljanje diskursa.

Pesma „Moj dečko toster i ostali“ otvara zbirku parom koji prevazilazi biološku opoziciju žensko/muško. „Drugi“ koji određuje konstrukciju „žena“ jeste mašina, toster, kompjuter, telefon, štampač, čip, neumorni artifičijelni ljubavnik, tehnouerotični mehanizam koji mahnitom brzinom umnožava ženske identitete. Savremena žena je „ lutka sa prekomernim usnama“, „obezglavljena u kući“, sažvakana, informisana i ponavljana. Feministička psihoanaliza ističe „da su identiteti nepouzdati i provizorni; polni i rodni identiteti nametnuti su ljudskim bićima kulturom i oni nikada nisu u potpunosti ostvareni“ (John Champagne, „Politika identiteta“, *Gay (to) 2*, Beograd, 2002) – Maja Solar fikciju identiteta pomera sa tradicionalne ženskosti koja je „vezana kostima“ i nosi „rešetke oko struka“ ka ženskosti koja je „napunjena novim čulima“. Polje žudnje kreće se dalje od granica poznatog ljubavnog diskursa ka svetu predmeta koji oživljavaju i obelodanjuju jednakost živog sa veštačkim. Idealizovani muški lik „Princ“ gubi na važnosti i koristi se za razaranje tradicionalnog i romantičarskog pojma žene.

U pesmama „Cenzurisano telo“ i „Bi-lutka“ centralni su tenzija pol–rod i rodni pluralitet. Maja Solar u obe pesme citira Džudit Batler, dajući čitaocu/čitateljki jasnu interpretativnu smernicu: glavna ženska uloga koju kultura konstruiše jeste uloga majke; telo, zabranjeno i grešno, neimenovano i skrajnuto žensko telo ima zadatak u patrijarhalnoj kulturi – reprodukciju. „Polje književnosti je polje proizvodnje, izvođenja i borbe različitih poetičkih, kulturalnih i društvenih koncepcija, ali i načina života i delovanja“ (Dubravka Đurić, *Govor druge*, Rad, Beograd, 2006, str. 101). Nudeći brojne kombinacije na relaciji pol–rod, prevazilazeći date rodne podele, ali i baveći se načinom na koji se kategorija roda kulturalno proizvodi, Maja Solar u tekstu stvara prostor mnogostrukih rodnosti–polnosti: „muškarac koji želi da

bude falus za drugog muškarca, žena koja želi da ima falus za drugu ženu, žena koja želi da bude falus za drugu ženu..."

Sa druge strane, Maja Solar podriiva i samu strukturu teksta, poništava njegov autoritet (koji se u patrijarhatu izjednačava sa autoritetom muškarca), uključivanjem teorijskih i manifestnih pasaža u poetski tekst, usled čega on gubi svoju nadmoćnu čistotu i uvodi se u ravan sa drugim diskursima. Ovakva destabilizacija žanra karakterističan je postmoderni postupak: „U postmodernizmu hibridnost žanrova postaje jedna od dominantnih odlika tekstualnosti“ (Dubravka Đurić, *Teorija poezija rod: moderne i postmoderne američke pesni-kinje*, Orion art, 2009, str. 392). Prljanje jednog diskursa subverzivan je i anti-esencijalistički čin, koji relativizuje svaki sistem ideja koji pretenduje da se uspostavi kao sveobuhvatan, opštevažeći. Poetski jezik pomešan sa jezikom filozofije, nauke, popularne kulture, burlesknim jezikom prostakluka, ukazuje nam u *Makulalalalaturi* na postmoderni gest postavljanja diskursa u ravan, bez hijerarhija i podele na višu i nižu kulturu, povlašćeno i potlačeno mesto u kulturi. Suprotstavljajući se dominaciji nad ženskim telom, i respresivnim društvenim praksama uopšte, Maja Solar cepa poetsko čistunstvo krvavim, telesnim, gnusnim i skarednim slikama: „pička je tu sa zadaćom“, „ti si pastiš od pregorele karamele“, „znači sedativ je tekućina u bilo kom obliku / čajevi / mineralna voda / mastilo / pljuvačka / krv / suza / sperma / okean“, „blatnjavi hegeli / odštampani na majicama dosade“, „mašnica od pupka mi se razvezala / i pala u kanalizaciju“, „POTREBNA JE JEDNA NOVA POET-FIZIKA, ZA SVE LUTKE KOJE BI DA DRKAJU KURAC I VOLE MUŽJAKE“.

Vulgarnosti *Makulalalalature* treba čitati u ključu novih teorija kulture – za razliku od uobičajenog angažovanja skarednih reči da bi se čitateljke/čitaoci šokirali (na šta smo navikli/e u narativnoj i urbanoj poeziji), jezik Maje Solar usmeren je na slabljenje vladajućeg poretka u književnosti: „Čistoća je red – društveni, semiotički i moralni (ona je, na kraju krajeva, blizu božanskog) – zato je prljavština nered, ona je preteća i nedisciplinovana“ (Džon Fisk, *Popularna kultura*, Clio, 2001, str. 116). Kao što je prljavo telo, telo u koje se upisuje „Drugi“ diskurzivnog poretka, telo izrabljenog i pretećeg, tako je i prljavi jezik onaj koji ruši pravila „gospodara“, koji poništava samoproklamovano pravo jednog zakona i dominacije.

Autorka na više mesta proglašava svoje nepostojanje, kao autorka i kao originalne: „ili jesam ili nisam“, „ostani crna-odsutna“, „nisam-----“. Svako pisanje i čitanje su umnožavanje i političko kretanje unutar postojećih diskursa, jer ne može se kretati u diskursu koji ne postoji. Strategija spisateljice Maje Solar inkorporira feminističke, dekonstruktivističke i avangardne postupke – autorka rastvara pouzdano mesto žene, mesto koje je u kulturi već izbrisano, ona uništava ono što je već i bilo uništeno, ukida tu žrtvu dominantnog diskursa i postavlja druge konstrukcije koje se odnose na ženstvenost i ženu: „u.k.l.j.u.č.i.m.e. u. g.o.v.o.r.“. Dalje, Maja Solar onemogućava stabilnost i prividnu utemeljenost tekstualnosti – pokazujući iznova da je tekstualnost veštačko koje se obavlja velom prirodnosti, što se odnosi i na telo koje je kulturom iscertano, ispisano, imenovano i stvoreno: „pipaj, džudit, kako zakon proizvodi moje telo mašinu“. Tekst se uobličuje i razobličuje uz samosvestan odnos prema jeziku i označavanju, jezik „nije proziran medij“ (Dubravka Đurić, *Govor druge*, Rad, Beograd, 2006, str. 11), forma i sadržaj jednako su važni i ne mogu se odvajati – upravo odnosom prema formi, autorka vrši preraspodelu moći književnog diskursa,

jer je forma već nosilac značenja, ona je već bremenita diskurzivnim pravilima i političkim položajima. Znaci koje Maja Solar niže u negramatičkom poretku ~~~~~ insceniraju histeričnu igru ===== ali :::: u borbi ++ libida za pravo na telesno i tekstualno uživanje --- „Histeria est magistra vitae“. Strastveni odnos prema tekstualnosti odlika je veoma emancipovanog feminističkog diskursa. Maja Solar u „Autopoetici“ otkriva da je „poetesa prodirućih proporcija“ koja „razbija svoje seksualne objekte do besvesti“. Autorka proždire diskurs: „teroristkinje / u umetnosti, kao kathy acker i ja, žude za nesputanošću / u nervoznim strastima / naše gorljivo **više** nikada **ne želi biti manje** / mada uopšte ništa ne želimo / da primimo / mi nismo primateljice mi smo davateljke umiranja svih vrsta“.

Zaista, u nastavku plodne vojvođanske pesničke tradicije (pri čemu se Maja Solar, pre svega, nadovezuje na rad Judite Šalgo, Katalin Ladik i Slobodana Tišme, po politici i poetici), zbirka *Makulalalalatura* predstavlja nasilan i uticajan književni događaj, kolekciju koja na najbolji način razara dominantan a zastareo pesnički jezik i scenu, da bi stvorila nove jezike i zaslepljujuća nova poetska sazvežđa – kao što je to i žiri Društva književnika Vojvodine ove godine odlično procenio, dodelivši Maji Solar „Brankovu nagradu“ za snažnu i obuzimajuću poetsku zbirku.